

FIȘA DISCIPLINEI

Anul universitar 2023 - 2024

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Lucian Blaga din Sibiu
1.2. Facultatea	Facultatea de Științe Socio-Umane
1.3. Departament	Departamentul de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă
1.4. Domeniul de studiu	Arte vizuale
1.5. Ciclul de studii ¹	Licență
1.6. Specializarea	Conservare și Restaurare

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Restaurare pictură tempera	Cod	FSSU.IPT.COR.L.FA .5.2040.C-8.7
2.2. Titular activități de curs	Conf. univ. dr. Alina Geanina Ionescu		
2.3. Titular activități practice	Asist. univ. dr. Paul Victor Langa		
2.4. An de studiu ²	III	2.5. Semestrul ³	I
2.6. Tipul de evaluare ⁴	C	2.7. Regimul disciplinei ⁵	O
2.8. Categoria formativă a disciplinei ⁶	S		

3. Timpul total estimat

3.1. Extinderea disciplinei în planul de învățământ – <i>număr de ore pe săptămână</i>					
3.1.a.Curs	3.1.b. Seminar	3.1.c. Laborator	3.1.d. Proiect	3.1.e Alte	Total
2	4				6
3.2. Extinderea disciplinei în planul de învățământ – <i>total ore din planul de învățământ</i>					
3.2.a.Curs	3.2.b. Seminar	3.2.c. Laborator	3.2.d. Proiect	3.2.e Alte	Total ⁷
28	56				84
Distribuția fondului de timp pentru studiu individual⁸					Nr. ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					42
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					26
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					45
Tutoriat ⁹					-
Examinări ¹⁰					3
3.3. Total ore alocate studiului individual¹¹ ($NOSI_{sem}$)					116
3.4. Total ore din Planul de învățământ ($NOAD_{sem}$)					84
3.5. Total ore pe semestru¹² ($NOAD_{sem} + NOSI_{sem}$)					200
3.6. Nr ore / ECTS					
3.7. Număr de credite¹³					8

4.1. Discipline necesar a fi promovate anterior (de curriculum) ¹⁴	Cunoștințe privind sistemul de învățământ și componentele procesului de învățământ
4.2. Competențe	Competențe de operare pe calculator (minimal: Word, Internet Explorer).

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. De desfășurare a cursului ¹⁵	Sală, suport de curs, computer, videoproiector
5.2. De desfășurare a activităților practice (lab/sem/pr/alte) ¹⁶	Sală Materiale /ustensile/ aparatură: culori, pensule, cretă de munte, hârtie abrazivă, microscop portabil, spatulă electrică, lampă UV, aparat foto, bisturie, clei de pește, clei de iepure, clei de piele, rumeguș, câlți, pigmenți, pâslă, Melinex, Paraloid B 72, solvenți, culori, vată, reșou, suflantă cu aer cald, fierăstrău pendular, trusă dălți, șurubelnițe, holzșuruburi, agățători metalice, seringi etc.

6. Competențe specifice acumulate¹⁷

Număr de credite alocat disciplinei ¹⁸			Repartizare credite pe competențe ¹⁹
6.1. Competențe profesionale	CP1	Analizează nevoile de conservare	1
	CP2	Aplică gândire strategică	0,75
	CP3	Evaluează starea exponatelor muzeului	0,5
	CP4	Face față solicitărilor complexe	1
	CP5	Găsește soluții pentru probleme	1
	CP6	Structurează informația	0,5
	CP7	Respectă termenele	0,5
	CP8	Utilizează resurse TIC pentru a rezolva sarcini de lucru	1
6.2. Competențe transversale	CT1	Aplicarea principiilor și a normelor deontologice, fundamentate pe opțiuni valorice explicite, specifice specialistului în domeniul conservării și restaurării. Aplicarea unor strategii de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă, de punctualitate și răspundere personală față de rezultat, pe baza principiilor, normelor și valorilor de etică profesională;	1
	CT2	Cooperarea eficientă în echipe de lucru profesionale, interdisciplinare, specifice desfășurării procesului de restaurare. Identificarea rolurilor și responsabilităților într-o echipă plurispecializată și aplicarea de tehnici de relaționare și muncă eficientă în cadrul echipei; Identificarea oportunităților de formare continuă și valorificarea eficientă a resurselor și a tehnicilor de învățare pentru propria dezvoltare.	0,5
	CT3	Utilizarea metodelor și tehnicilor eficiente de lucru, în vedere formării și dezvoltării profesionale continue	0,25

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1. Obiectivul general	<ul style="list-style-type: none"> Însușirea tehnicilor de intervenție specifice restaurării picturii pe lemn.
7.2. Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none"> Asimilarea cunoștințelor legate de materialele și tehnicile tradiționale de realizare a picturii pe lemn. Recunoașterea și înțelegerea degradărilor specifice picturii pe panou în scopul

	<p>evaluării stării de conservare a obiectelor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Însușirea tehnicilor de prelevare a probelor și a metodelor de investigare în scopul diagnosticării corecte. • Formularea propunerilor de restaurare pe baza testelor preliminare. • Exersarea abilităților practice în intervenții simple de restaurare specifice tehnicii. • Utilizarea eficientă și adecvată a instrumentarului. • Utilizarea corectă a termenilor de specialitate. • Întocmirea documentației de restaurare.
--	---

8. Conținuturi

8.1. Curs ²⁰		Metode de predare ²¹	Nr. ore
Curs 1	Introducere. Conservarea și restaurarea științifică a picturii tempera	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 2	Factorii de degradare ai picturii tempera pe lemn	Prelegere și prezentare video, discuții cu studenții	2
Curs 3	Degradări ale grundului	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 4	Degradări ale stratului de culoare și verniului	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 5	Degradări ale stratului de culoare și verniului	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 6	Consolidarea profilactică a straturilor picturale	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 7	Tratarea suportului (metode și materiale de dezinsecție, dezinfecție)	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 8	Consolidarea mecanică și consolidarea structurală a suportului (metode și materiale)	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 9	Completarea suportului (metode și materiale)	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 10	Consolidarea straturilor picturale (metode și materiale)	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 11	Chituirea	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 12	Curățirea mecanică și chimică	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 13	Integrarea cromatică	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Curs 14	Protejarea finală (vernizare)	Prelegere și prezentare de imagini, discuții cu studenții	2
Total ore curs:			28

8.2. Seminar		9. Metode de predare ²²	10. Nr. ore
Seminar 1	Studiul piesei (observație directă, investigații, fotografieri)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 2	Studiul tehnologic (materiale și tehnici de lucru)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 3	Evaluarea stării de conservare (cu accent pe relația cauză-efect)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 4	Diagnosticare	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 5	Consolidarea profilactică a straturilor picturale	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 6	Tratarea suportului (metode și materiale de dezinsecție, dezinsecție)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 7	Consolidarea mecanică și consolidarea structurală a suportului (metode și materiale)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 8	Completarea suportului (metode și materiale)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 9	Consolidarea propriu-zisă a straturilor picturale (metode și materiale)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 10	Chituirea lacunelor	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 11	Integrarea cromatică	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 12	Protejarea finală (vernizare)	Lucrări practice în atelier	4
Seminar 13	Întocmirea documentației de specialitate	Discuții, dezbateri, prezentare și/sau analiză de lucrări	4
Seminar 14	Evaluarea lucrărilor din timpul semestrului	Discuții, dezbateri, prezentare și/sau analiză de lucrări	4
Total ore seminar			56

9. Bibliografie

9.1. Referințe bibliografice recomandate	Baroni, Sandro, <i>Restauration et conservation des tableaux - manuel pratique</i> , Paris, Editura CELIV, 1992
	BRANDI, CESARE. <i>Teoria restaurării</i> . București, Editura Meridiane, 1996
	Bucur, Mirel-Vasile, <i>Date puse în evidență prin radiografia digitală în cazul unor icoane din colecția Arhiepiscopiei Sibiului</i> , în <i>Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural</i> , volumul XIII, Iași, Doxologia, 2014, p. 354-373
	Bucur, Mirel-Vasile <i>Radiological Analysis and Restoration Interventions For Wooden Icon „Madonna with Child” from the Collection of the Prahova County History and Archeology Museum in Brukenthal</i> . <i>Acta Musei</i> , VIII. 4, Sibiu, 2013, p. 745-758 http://www.brukenthalmuseum.ro/pdf/BAM/BAM%20VIII%204.PDF
	Cavarnos, Constantine, <i>Ghid de iconografie bizantină</i> , Ed. Sofia, 2005
	Cennini, Cennino, <i>Tratatul de pictură</i> , București, Editura Meridiane, 1977
	Dancu, Iuliana, <i>Restaurarea icoanelor pe lemn și pe sticlă</i> , manuscris dactilografiat, București, 1966
	Dionisie din Furna. <i>Erminia picturii bizantine</i> . București, Editura Sophia, 2000
	Dragomir, Vivian, <i>Centre de meșteri iconari din spațiul românesc. Specificitatea materialelor și tehnicilor de pictură. Centres of icon painting masters within the romanian space. The specificity of the painting materials and techniques</i> , Editura Universitaria, Craiova, 2011

	Havel, Mark, <i>Tehnica tabloului</i> , Editura Meridiane, București, 1980
	Hours, Madeleine, <i>Secretele capodoperelor</i> , București, Editura Meridiane, 1982
	Ionescu, Alina Geanina, <i>ICOANE PE LEMN ȘI STICLĂ DIN PRINCIPALELE COLECȚII SIBIENE</i> , Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2009
	Ionescu, Alina Geanina, <i>CONSERVAREA ȘI RESTAURAREA ICOANELOR DIN COLECȚIILE MUZEULUI ASTRA</i> , Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2010
	Ionescu, Alina Geanina, <i>ICOANE PE LEMN. ICOANE PE STICLĂ • CERCETARE - RESTAURARE – VALORIFICARE</i> , Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2014
	Ionescu Alina Geanina, <i>Catalog Biserica din Vința. Strămutare. Restaurare pictură pe lemn. Muzeul Astra Sibiu. 2018-2021</i> , Editura „ASTRA MUSEUM”, Sibiu, (117 pg.), ISBN 978-606-733-329-9, 2022
	Istudor, Ioan, <i>Noțiuni de chimia picturii</i> , ediția a III-a Ed. ACS, București, 2011
	Iuliana, monahia (Maria Nicolaevna Socolova), <i>Truda iconarului</i> , București, Editura Sophia, 2001 ISBN 973-8207-05-3
	Kiplik, D. I., <i>Acuarela, tempera, pastel și desen</i> , ESPLA, București, 1952
	Kiplik, D. I., <i>Materiale colorante ale picturii</i> , ESPLA, București, 1952;
	Kondakov, Nikodim, <i>Icoane</i> , Cartier, Chișinău, 2012
	Kordis, Georgios, <i>Ritmul în pictura bizantină</i> , Bizantină, București, 2008 ISBN 978-973-9492-95-9
	Larchet, Jean-Claude, <i>Iconarul și artistul</i> , Sophia, București, 2012, 224p. ISBN: 978-973-136-285-4
	Lazarev, Viktor, <i>Istoria picturii bizantine</i> , vol I-III, Editura Meridiane, București, 1980
	Mâle, Gilberte Emile, <i>Restauration des Peintures de Chevalet</i> , Office du Livre, Paris, 1976
	Masschlein-Kleiner, Liliane. <i>Liants, vernis et adhesifs</i> , IRPA, Bruxelles, 1992
	Masschelein-Kleiner, Liliane, <i>Les Solvents</i> , Bruxelles, Institut Royal du Patrimoine Artistique (IRPA), 1991
	Masschlein – Kleiner, Liliane – <i>Ancient binding media, Varnishes and Adhesives</i> , Ed. ICCROM, Roma, 1996
	Mihalcu Mihail, Leonida, Mihaela D., <i>Din tainele iconarilor români de altădată</i> , Eikon, Cluj-Napoca, 2009
	Nicolaus, Knut, <i>The Restoration of Paintings</i> , Ed. Könemann, Cologne, 1999
	Nicolescu, Corina, <i>Icoane vechi românești</i> , ed I, București, Ed. Meridiane, 1971
	Porumb, Marius, <i>Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII-XVIII</i> , Editura Academiei Române, București, 1998
	Săndulescu-Verna, Constantin, <i>Materialele și tehnica picturii</i> , Ed. Marineasa, Timișoara, 2000
	Sendler, Egon, <i>Icoane Bizantine ale Maicii Domnului</i> , Editura Sophia, Buc, 2007
	Ștefănescu, I. D., <i>Arta feudală în Țările Române. Pictura murală și icoanele de la origini până în secolul al XIX-lea</i> , Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1981
	Taylor, John, <i>Icon Painting</i> , Phaidon Press Limited, Oxford, England, 1979
	Thompson, Daniel V. jr., <i>Practica picturii în tempera</i> , Editura Sophia, București, 2004
	Thompson, Daniel V. jr., <i>Materiale și tehnici de pictură în Evul Mediu</i> , Editura Sophia, București, 2006
	*** <i>Normele de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate</i> - Hotărârea nr. 1546 din 18 decembrie 2003, în temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. III din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2003 pentru modificarea și completarea Legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil

9.2. Referințe bibliografice suplimentare	Drăguț, Vasile, Săndulescu Nicolae, <i>Arta brâncovenească</i> , Ed. Meridiane, București, 1971
	Efremov, Alexandru, <i>Icoane românești</i> , București, Editura Meridiane, 1992
	Florenski, Pavel Alexandrovici, <i>Perspectiva inversă și alte scrieri</i> , București, Editura Humanitas, 1997
	Gusev, Nikolai, Mihail Dunaev, Rafail Karelin, <i>Îndrumar iconografic</i> , vol. I, Editura Sophia, București, 2007
	*** <i>BULLETIN XXI. 1986/87. Vade-mecum pour la protection et l'entretien du patrimoine artistique</i> , Bruxelles, Institut Royal du Patrimoine Artistique, 1987
	COLECTIA *** <i>Caietele restaurării 2012</i> , ACS București, 2012 ISBN: 2285-8598, *** <i>Caietele restaurării 2013</i> , ACS București, 2013 *** <i>Caietele restaurării 2014</i> , ACS București, 2014..... *** <i>Caietele restaurării 2022</i> , ACS București, 2022.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatorilor reprezentativi din domeniul aferent programului²³

Conținutul disciplinei este în concordanță cu ceea ce se face în alte centre universitare din țară și din străinătate. Pentru o mai bună adaptare la cerințele actuale ale conținutului disciplinei au avut loc întâlniri și cu reprezentanți din alte centre universitare.

Legătura cu alte discipline: Arte plastice, Chimie, Fizică, Biologie

Utilitatea disciplinei pe piața muncii: adaptare și integrare facilă

10. Evaluare

Tip activitate	11.1 Criterii de evaluare	11.2 Metode de evaluare	11.3 Pondere din nota finală	Obs. ²⁴
11.4a Examen / Colocviu	• Cunoștințe teoretice și practice însușite (cantitatea, corectitudinea, acuratețea)	Teste pe parcurs ²⁵ :	15 %	
		Teme de casă:		
		Alte activități ²⁶ :		
		Evaluare finală:		
11.4b Seminar	• Frecvența/relevanța intervențiilor sau răspunsurilor	Evidența intervențiilor, portofoliu de lucrări (referate, sinteze științifice)	30 %	
11.4c Laborator	• Cunoașterea aparaturii, a modului de utilizare a instrumentelor specifice; evaluarea unor instrumente sau realizări, prelucrarea și interpretarea unor rezultate	<ul style="list-style-type: none"> Chestionar scris Răspuns oral Caiet de laborator, lucrări experimentale, referate etc. Demonstrație practică 	35 %	CEF
11.4d Proiect	• Calitatea proiectului realizat, corectitudinea documentației proiectului, justificarea soluțiilor alese	<ul style="list-style-type: none"> Autoevaluarea, prezentarea și/sau susținerea proiectului Evaluarea critică a unui proiect 	20 %	
11.5 Standard minim de performanță ²⁷ Standard minim de performanță: cunoașterea elementelor fundamentale de teorie și practică, Realizarea unor lucrări practice de restaurare.				

Fișa disciplinei cuprinde componente adaptate persoanelor cu CES (persoane cu dizabilități și persoane cu potențial înalt), în funcție de tipul și gradul acestora, la nivelul tuturor elementelor curriculare (competențe, obiective, conținuturi, metode de predare, evaluare alternativă), pentru a asigura șanse echitabile în pregătirea academică a tuturor studenților, acordând atenție sporită nevoilor individuale de învățare.

Data completării: | 2 | 0 | / | 0 | 9 | / | 2 | 0 | 2 | 3 |
Data avizării în Departament: | 0 | 3 | / | 1 | 0 | / | 2 | 0 | 2 | 3 |

	Grad didactic, titlul, prenume, numele	Semnătura
Titular disciplină (Prof. asociat)	Conf. univ. dr. Alina Geanina Ionescu	
	Asist. univ. dr. Paul Victor Langa	
Responsabil program de studii	Lector univ. dr. Cristina-Maria DĂNEASĂ	
Director Departament	Lector univ. dr. Radu Racovițan	

¹ Licență / Master

² 1-4 pentru licență, 1-2 pentru master

³ 1-8 pentru licență, 1-3 pentru master

⁴ Examen, colocviu sau VP A/R – din planul de învățământ

⁵ Regim disciplină: O=Disciplină obligatorie; A=Disciplină opțională; U=Facultativă

⁶ Categoria formativă: S=Specialitate; F=Fundamentală; C=Complementară; I=Asistată integral; P=Asistată parțial; N=Neasistată

⁷ Este egal cu 14 săptămâni x numărul de ore de la punctul 3.1 (similar pentru 3.2.a.b.c.d.e.)

⁸ Liniile de mai jos se referă la studiul individual; totalul se completează la punctul 3.37.

⁹ Între 7 și 14 ore

¹⁰ Între 2 și 6 ore

¹¹ Suma valorilor de pe liniile anterioare, care se referă la studiul individual.

¹² Suma (3.5.) dintre numărul de ore de activitate didactică directă (NOAD) și numărul de ore de studiu individual (NOSI) trebuie să fie egală cu numărul de credite alocate disciplinei (punctul 3.7) x nr. ore pe credit (3.6.)

¹³ Numărul de credit se calculează după formula următoare și se rotunjește la valori vecine întregi (fie prin micșorare fie prin majorare)

$$\text{Nr. credite} = \frac{\text{NOCpSpD} \times C_C + \text{NOApSpD} \times C_A}{\text{TOCpSpD} \times C_C + \text{TOApSpD} \times C_A} \times 30 \text{ credite}$$

Unde:

- NOCpSpD = Număr ore curs/săptămână/disciplina pentru care se calculează creditele
- NOApSpD = Număr ore aplicații (sem./lab./pro.)/săptămână/disciplina pentru care se calculează creditele
- TOCpSpD = Număr total ore curs/săptămână din plan
- TOApSpD = Număr total ore aplicații (sem./lab./pro.)/săptămână din plan
- C_C/C_A = Coeficienți curs/aplicații calculate conform tabelului

Coeficienți	Curs	Aplicații (S/L/P)
Licență	2	1
Master	2,5	1,5
Licență lb. străină	2,5	1,25

¹⁴ Se menționează disciplinele obligatoriu a fi promovate anterior sau echivalente

¹⁵ Tablă, videoproiector, flipchart, materiale didactice specifice, platforme on-line etc.

¹⁶ Tehnică de calcul, pachete software, standuri experimentale, platforme on-line etc.

¹⁷ Competențele din Grilele aferente descrierii programului de studii, adaptate la specificul disciplinei

¹⁸ Din planul de învățământ

¹⁹ Creditele alocate disciplinei se distribuie pe competențe profesionale și transversale în funcție de specificul disciplinei

²⁰ Titluri de capitole și paragrafe

²¹ Expunere, prelegere, prezentare la tablă a problematicii studiate, utilizare videoproiector, discuții cu studenții (pentru fiecare capitol, dacă este cazul)

²² Discuții, dezbateri, prezentare și/sau analiză de lucrări, rezolvare de exerciții și probleme

²³ Legătura cu alte discipline, utilitatea disciplinei pe piața muncii

²⁴ CPE – condiționează participarea la examen; nCPE – nu condiționează participarea la examen; CEF - condiționează evaluarea finală; N/A – nu se aplică

²⁵ Se va preciza numărul de teste și săptămânile în care vor fi susținute.

²⁶ Cercuri științifice, concursuri profesionale etc.

²⁷ Se particularizează la specificul disciplinei standardul minim de performanță din grila de competențe a programului de studii, dacă este cazul.